

Norskt atlasverk nu fullbordat

Utbredningsmönstren för många av Norges kärlväxter är nu klarlagda i och med att fjärde delen av den norska utbredningsatlasen givits ut.

STEFAN ERICSSON

82 år efter det att projektet initierades (1931), har det ambitiösa arbetet med karteringen av Norges kärlväxtflora äntligen fullbordats. Den fjärde, avslutande och tjockaste delen, omfattande ”de östliga och nordöstliga floraelementen” har nu utkommit. Det bör dock noteras att verket inte omfattar samtliga växter; totalt har bara 648 taxa, en tredjedel av landets hela flora, karterats.

Det sammanlagda arbetet är naturligtvis enormt. Uppgifter från samtliga relevanta belägg i norska herbarier och åtskilliga i utländska, alla botaniska tryck, många opublicerade manuskript, och inte minst en enorm mängd fältblanketter ifyllda under de senaste femtio åren, har lagts in på kartor. Tidsspannet gör att metoderna för att åstadkomma detta har varierat – medan arbetet under långt tid utfördes manuellt och sammanställdes på papper, har den senaste volymen producerats digitalt och det växande resultatet kunnat följas på datorskärmen.

Det norska atlasverket har ibland kritiserats för sina uppenbara luckor i återgivandet av vanligare växters utbredningar. Luckorna beror på att man konsekvent, även för jämnt utbredda taxa, endast markerat bekräftade

Distribution maps of Norwegian vascular plants. IV. The eastern and northeastern elements

Elven, R., Fremstad, E. & Pedersen, O. (red.) 2013.
Akademika forlag, Trondheim.
489 sidor. ISBN 9788232102464.
Pris: 715 kr på Adlibris.

lokaler. Personligen anser jag att norrmännen ska ha en eloge för detta, att de inte fallit i samma fälla som Hultén (1971), som i sin atlas fyllde ut med raster även där data saknades. Medan den norska atlasen ger god information om vilka trakter som ännu är värda att undersöka, får man ingen sådan hjälp från Hulténs kartverk. Andra luckor uppkommer genom taxonomiska glapp, till exempel tar man i den fjärde volymen endast upp den nordliga underarten av mattlumner *Lycopodium clavatum*, riplummer subsp. *monostachyon*, inte arten som helhet eller den sydliga subsp. *clavatum*.

Den första volymen utkom för 54 år sedan, och även om grundidén hela tiden varit densamma, att presentera trovärdiga kartor och ge utförliga kommentarer, är skillnaden mellan den inledande och den avslutande delen stor. Kommentardelen har utvecklats, texten i volym 4 är den fylligaste hittills, men följer ändå samma mall. Där finns uppgifter om de första norska fynden, höjdgränser, växtens habitat, dess hemortsrätt i landet, totalutbredning eller utbredning i Norden,

försök att förklara utbredningsbilden, växt-geografiska slutledningar, taxonomiska avgränsningar och problem, förkastade angivelser (nog så viktigt), och i många fall också mycket annat. Som svensk blir man inte så lite avundsjuk över att finna all denna information i ett och samma verk.

Kartorna har också utvecklats, om än i en något överraskande riktning. I den första delen, "kustväxter" (Fægri 1960), är de knivskarpa och utsökt utförda, och glädjande lätta att läsa trots att de tryckts enbart i svart och bara återger kustlinjer och vattendrag. Kartorna i den andra delen, "alpina växter" (Gjærevoll 1990), ger genom kraftigare linjer och större prickar ett något grötigare intryck. Ett bonus är att det för de flesta taxa finns en karta som återger utbredningen i hela Fenno-skandien, om än schematiskt. Genom att fjällväxternas utbredningar i norr ofta närmast slickar landets östgräns, underlättar detta tolkningen av utbredningsmönstren.

Den tredje volymen, "det sydöstra elementet" (Fægri & Danielsen 1996), innebar tyvärr ett lågvattenmärke. Reproduktionen är urusel med ofta stora skillnader mellan kartorna. Vattendragen är gryniga och försvinner ibland nästan helt, och prickarna flyter ihop till kakor som ofta täcker detaljer man behöver för orienteringen.

Den fjärde volymen innebär helt klart ett uppsving från svackan i trean, men trots att man gjort underlagskartan mer detaljerad, och tryckt den i tre färger (blått för kust och vattendrag, rött för fylkesgränser, svart för kartprickar), så är kartlinjerna så tunna och ljusa att läsbarheten ändå överträffas av den första volymen.

Bokserien har inte helt klarat sig från malörrer. Mest påfallande är kanske språket, som i de tidiga volymerna, särskilt den första, flödar av norvagismer (jo, det heter så, jag har slagit upp det). Detta är nu åtgärdat, volym 4 är skriven på riktig engelska. Man ser det redan på omslaget; kartverkets titel har äntligen ändrats från "Maps of distribution of ..." till det mer idio-

matiska "Distribution maps of...". Kartorna har heller inte undgått problem. Medan de hamnade rätt i den första volymen, förväxlades två kartor i volym två och åtta kartor i volym 3. I den senare delen försvann dessutom fyra textsidor, som istället bifogades på tilläggsblad. Volym 4 saknar helt sådana krämpor.

Denna fjärde del är den första att inkludera fotografier, något som onekligen förhöjer läsupplevelsen. Det enda jag nu saknar är ett register, något som fanns i volym ett och två. Även ett samlingsregister till samtliga volymer hade varit välkommet, eftersom många kartor publicerats under namn som fallit i glömska, men framför allt för att det kan vara svårt att lista ut vilken volym en viss växt finns med i, eller om den alls finns med.

Faktauppgifterna om Norge får betraktas som oklanderliga – verket är en guldgruva – men någon gång brister det vad gäller kringinformationen. Man kan ju inte kolla allt, men det verkar konstigt att det för åtskilliga växter ges föråldrade uppgifter om utbredningen i Sverige. Delvis kanske vi har oss själva att skylla – den planerade svenska växtatlasen ligger ännu långt fram i tiden, och uppgifterna på Artportalen är heller inte till stor hjälp – men nog borde man ha kunnat vifta med manuset framför någon välinformerad svensk botanist.

Det norska atlasverket väcker beundran, något motsvarande finns inte för vårt land – "det er bare å gratulere!" Våra grannar i väster ligger nu långt före oss vad gäller tillgängligheten till uppgifter om landets floristik. Frågan är nu bara: när börjar man uppdatera volym ett? **SBT**.

Citerad litteratur

- Fægri, K. 1960: *Maps of distribution of Norwegian plants. I. The coast plants*. Univ. Bergen Skr. 26. 134 sid. + 53 pl.
- Fægri, K. & Danielsen, A. 1996: *Maps of distribution of Norwegian vascular plants. III. The southeastern element*. Fagbokforlaget, Bergen. 129 sid. + 40 pl.
- Gjærevoll, O. 1990: *Maps of distribution of Norwegian vascular plants. II. Alpine plants*. Tapir Publishers, Trondheim. 123 sid. + 37 pl.
- Hultén, E. 1971: *Atlas över växternas utbredning i Norden. 2 uppl.* Generalstabens litografiska anstalts förlag, Stockholm. 531 sid.